

Foto: Joey Johanssen,
Rotterdam

'Einde economische groei is onze grootste uitdaging'

Duurzaamheidsadviseur Paul Gilding verwacht totale ontwrichting met goede afloop

Magisch en onverwoestbaar. Voor de crisis dichtten we de economische markt deze eigenschappen toe. Zelfs de meest sceptische economen snappen nu dat we niet ongelimiteerd kunnen groeien en produceren. Maar op een totale ontwrichting rekenen ze niet. Die omwenteling is in zicht. Op naar een gelukseconomie.

In zijn boek *Helden uit Noodzaak* beschrijft Paul Gilding hoe de ecologische en economische crisis de wereld op korte termijn ingrijpend zullen veranderen. Hij reist de wereld over om bedrijven, overheden en burgers ervan te doordringen dat onze samenleving in een verbijsterend snel tempo de verkeerde kant opgaat. We staan volgens Gilding voor de grootste crisis die onze beschaving ooit gekend heeft. Die crisis

kunnen we niet meer ontlopen. Wel kunnen we ons erop voorbereiden, zodat we 'de grote verstoring' zo goed mogelijk kunnen doorstaan. Hiervoor zullen we wereldwijd moeten samenwerken: overheid, bedrijfsleven en burgers. *Onderneem Duurzaam!* sprak met de Australiër tijdens één van zijn werkbezoeken aan Nederland.

Op zijn visitekaartje staat duurzaamheidsadviseur. Zelf weet Paul Gilding zijn activiteiten niet zo goed te omschrijven. Hij is adviseur maar

ook pleitbezorger op het gebied van duurzaamheid. 'Misschien ben ik meer een ambassadeur', zegt hij. Hij

‘Jij en ik gaan die omwenteling meemaken. De komende tien tot twaalf jaar zijn cruciaal’

wil dan ook dat iedereen beseft wat de economische en ecologische crisis wereldwijd voor gevolgen heeft. Hij schetst het probleem als volgt: ‘Met onze huidige economie gebruiken we 140% van de capaciteit die

de aarde kan leveren. Al jarenlang teren we in op onze reserves. Tegelijkertijd groeit de wereldbevolking. In 2050 zijn we met zo’n negen miljard mensen op aarde. Dat is een derde meer mensen dan er nu zijn. Iedereen wil in redelijke welvaart leven. Ook de mensen in opkomende economieën als India en China. Er moet meer geproduceerd en geconsumeerd worden. Het systeem komt verder onder druk te staan. Ieder redelijk

denkend mens kan nagaan dat dit niet goed kan gaan. De rek is eruit. We staan voor de grootste uitdaging waar de mensheid ooit voor heeft gestaan: het einde van de economische groei.’

Verslaafd

Gilding legt ook uit waarom dit zo’n probleem is. ‘Streven naar welvaart is niet verkeerd, maar we zijn erin doorgeslagen. We zijn verslaafd geraakt aan consumeren. Onze hele systeem is ermee doordrenkt. Groei is de drijfveer achter al het economisch beleid. We meten ons succes af aan de waarde van onze eigendommen. We verbinden ons bezit met ons gevoel van veiligheid en eigenwaarde. Het vreemde is dat uit diverse onderzoeken blijkt, dat steeds meer spullen helemaal niet gelukkiger maken. Als eenmaal aan de basisbehoeften is voldaan, zorgt extra bezit niet voor hogere kwaliteit van leven. Maar we denken dat we niet zonder kunnen, doordat we allerlei psychologische en sociale betekenissen aan bezittingen hebben verbonden. Omdat we verslaafd zijn, zullen we ons op alle mogelijke manieren verzetten tegen verandering. Ook al is het nog zo duidelijk

dat dit niet goed kan blijven gaan.’ Het einde van de economische groei zal een wereldwijde crisis veroorzaken, daar is Gilding van overtuigd. We zullen namelijk pas ingrijpen als we met onze rug tegen de muur staan. ‘Er is een ernstige crisis voor nodig om verandering te forceren en daarom is die crisis onvermijdelijk. Onze reactie hierop zal de toekomst van de mensheid bepalen.’

Toekomstscenario

Het toekomstscenario dat hij in zijn boek beschrijft, is niet rooskleurig. Enkele voorbeelden: een wereldwijde hongersnood zal aan meer dan een miljard mensen het leven kosten. Vijftig procent van de biodiversiteit zal verdwijnen. Gewapende conflicten in het Midden-Oosten en elders doen miljoenen mensen op de vlucht slaan. Voedselbronnen worden schaars door droogte of overstromingen. Grote stromen klimaatvluchtelingen trekken naar landen waar het beter lijkt te gaan. De verzekeringsbranche wordt noodlijdend, met alle gevolgen van dien voor de banken en de aandelenmarkt.

Het beeld maakt niet vrolijk, vooral omdat Gilding stelt dat aan dit

scenario niet meer valt te ontkomen. Wel benadrukt hij tijdens zijn hele betoog echter dat een goede afloop mogelijk is. ‘Als we ons voorbereiden op deze enorme duurzaamheids crisis en de juiste keuzes maken, komen we in een ‘steady state’-economie terecht. Een economie die niet gericht is op groei, maar op welzijn. Een gelukseconomie.’

‘We zijn verslaafd geraakt aan consumeren. Onze hele systeem is ermee doordrenkt’

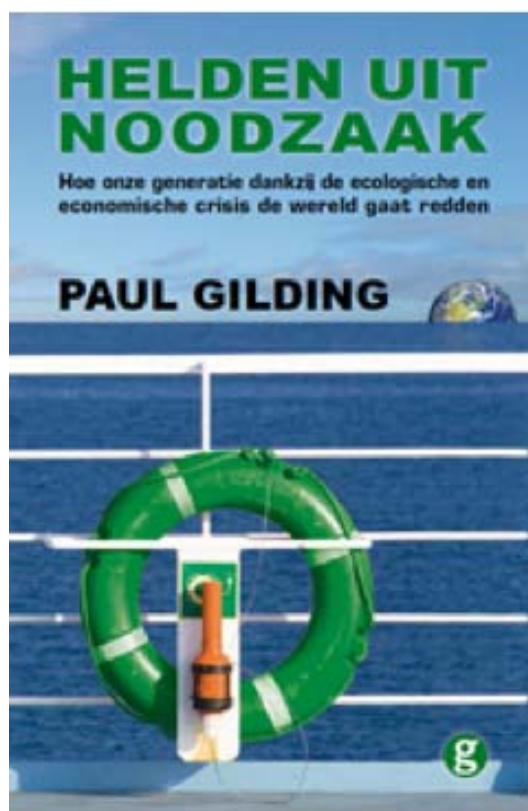
Ontkenningfase

De boodschap die hij brengt, is geen prettige. Veel mensen willen er niet aan. Hij heeft daar begrip voor. ‘We zitten nu in de ontkenningfase, maar die brokkelt snel af, omdat de tekenen overal om ons heen zijn. Daarna gaan we via collectieve wanhoop en angst naar vol-

ledige acceptatie. En die acceptatie zal tot een zekere empowerment leiden.’

‘Dit is een belangrijke periode in de menselijke geschiedenis’, vervolgt Gilding. ‘Het is niet een probleem van de toekomst, of van komende generaties. Nee, het speelt nu. Jij en ik gaan die omwenteling meemaken. De komende tien tot twaalf jaar zijn cruciaal.’ Zijn boek Hel-

den uit Noodzaak kwam in 2011 uit en sindsdien ziet hij zijn verwachtingen in sneltreinvaart bewaarheid worden. ‘De effecten van de economische en ecologische crisis worden steeds meer meetbaar. Dit opent veel mensen de ogen. Voor de financiële crisis hadden mensen de illusie dat de economische markt magisch en onverwoestbaar was. Ze geloofden heilig in de zelfregulerende werking. Nu ontstaat langzaam het begrip dat we niet ongelimiteerd kunnen blijven groeien en produceren. Economen die mijn verhaal een jaar geleden nog vol scepsis aanhoorden, beginnen nu ook vragen te stellen.’

Ingrijpende maatregelen

Wetenschappers zijn allang tot de conclusie gekomen dat het zo niet langer door kan gaan. Ook overheden en bedrijfsleven gaan zich meer en meer met het vraagstuk bezighouden. ‘Als er door klimaatverandering en economische crisis steeds meer ongelijkheid in de wereld komt, raken mensen ontevreden. Opstandige mensen zorgen voor economische instabiliteit.’ Ministeries van Defensie, bijvoorbeeld die van de Verenigde Sta-

WAT kunnen wij doen?

Paul Gilding stelt dat iedereen zich moet voorbereiden op de grote verstoring. Als we voorbereid zijn, komt de klap minder hard aan en kunnen we ons er sneller doorheen slaan. Hoe kunnen wij ervoor zorgen dat wij er klaar voor zijn?

→ *Consuminderen. We hebben teveel spullen, we werken te hard en hebben te weinig tijd. Maar we voelen ons niet gelukkiger. We zullen er aan moeten wennen dat we minder geld en spullen hebben.*

→ *Geen schulden maken. Geef niet uit wat je niet hebt.*

→ *Verwachtingen bijstellen. Als we ons instellen op slechte tijden, zullen we ons minder ongelukkig voelen als het zover is.*

→ *Focussen op geluk en kwaliteit van leven in plaats van op materiële zaken.*

ten, reassurantiegroepen en talloze multinationals komen tot eenzelfde conclusie: we hebben een groot probleem. Zij zijn met Gilding in gesprek hoe zij zich optimaal op de toekomst kunnen voorbereiden. ‘Het is niet meer de vraag óf we moeten veranderen, maar hoe.’

‘Politici zullen moeten leren impopulaire berichten te brengen. We moeten meer belasting betalen en minder geld uitgeven. We kunnen het

ons echter niet meer veroorloven in een maatschappij te leven die uitgaat van een groei die er niet komt. We kunnen onze schulden niet alsmaar vergroten. We zullen minder moeten gaan werken en leren leven met minder inkomsten. Daar krijgen we echter kwaliteit van leven en gemeenschapszin voor terug.’

De overheid zal ingrijpende maatregelen moeten nemen. Deze overheid wordt gekozen door mensen die verslaafd zijn aan consumeren en eigenlijk geen verandering willen. Dit doet de vraag rijzen of een democratie in een tijd van een dergelijke crisis het juiste politieke systeem is. Gilding denkt niet dat het bestrijden van een wereldwijde crisis van politieke systemen afhankelijk is. Het kan wel van invloed zijn, evenals de cultuur van een land. 'Belang-

rijker zal zijn of een land een sterke of een zwakke regering heeft', legt hij uit. 'Ik denk wel dat de democratie in tijden van crisis bedreigd kan worden.'

Gezamenlijk vechten

De uitdaging waar we voor staan, gaat veel verder dan klimaatverandering. 'Wie denkt dat het economische en ecologische systeem los van elkaar kunnen worden gezien, heeft het verkeerd begrepen. Zij zijn dusdanig met elkaar verbonden, dat ontwikkelingen in het een direct invloed heeft op het ander. Toch zullen we ons in eerste instantie focussen

op klimaatverandering, omdat dit de urgentste bedreiging is. Bovendien gaan veel economen ervanuit dat we het huidige sociaal-economische model kunnen voortzetten. Zij grijpen terug naar de theorie dat de economie golfbewegingen kent en dat het wel weer goed zal komen. Maar er is meer aan de hand. Het oude model is stuk. Het komt niet meer terug. We moeten een nieuw model bedenken.'

Gilding is ervan overtuigd dat we tijdens 'de grote verstoring' op rationele gronden de juiste keuze zullen maken. Hij neemt daarbij de Tweede Wereldoorlog als voorbeeld. 'In een crisis laten we ons niet leiden door emotie. We reageren rationeel. We zijn in staat in korte tijd ingrijpende maatregelen te nemen, al lijken die nu soms hoogst onwaarschijnlijk. We zoeken een oplossing die gezond is voor de groep, omdat we het alleen niet redden. In barre tijden, gedraagt de meerderheid van de mensen zich goed.' 'We zullen er niet voor kiezen om te veranderen; we zullen niet anders kunnen', legt hij uit. 'Als we in ons bestaan worden bedreigd, zullen overheden ingrijpen. We zullen

wereldwijd onze krachten bundelen en er voor zorgen dat er minder armoede komt. Niet omdat we zo ideëel zijn, maar omdat grote inkomensverschillen tot opstand leidt onder de

'De effecten van de economische en ecologische crisis worden steeds meer meetbaar. Dit opent veel mensen de ogen'

massa. De Arabische lente is daar een goed voorbeeld van. Bovendien zullen we de steun van de hele bevolking nodig hebben om gezamenlijk te vechten tegen de crisis die onze beschaving bedreigt.'

Een keuze

Religie zal naar zijn mening geen rol van betekenis spe-

Wie is Paul Gilding?

Paul Gilding is voormalig directeur van Greenpeace International. Hij is adviseur en ambassadeur op het gebied van duurzaamheid.

Hij heeft twee bedrijven opgericht en is lid van de kerngroep van het Programma voor Duurzaam Leiderschap van de Universiteit van Cambridge.

Hij reist de wereld over om met overheden, bedrijven en de gemeenschap te praten over duurzaamheid. Gilding woont in Tasmanië, Australië, met zijn vrouw en dochters. In 2011 verscheen zijn boek 'The Great Disruption'. De Nederlandse versie is getiteld 'Helden uit noodzaak, hoe onze generatie dankzij de ecologische en economische crisis de wereld gaat redden'.

len in het duurzaamheidsconflict. 'Het is niet in de menselijke aard om lijdzaam af te wachten tot de wereld vergaat. Religieuze conflicten in de wereld zijn issues van vandaag. En tijdens de crisis zullen ze ongetwijfeld nog erger worden. Maar in feite liggen er vaak andere oorzaken aan ten grondslag. Armoede bijvoorbeeld. Uiteindelijk zullen we gedwongen worden naar het totaalplaatje te kijken. Willen we overleven, dan zullen we moeten samenwerken.'

Het geloof in een goede afloop is voor hem essentieel. 'Mensen zullen niet in actie komen als zij niet geloven dat er een oplossing is. Zelf ben ik ook een tijdlang somber geweest toen ik het scenario had overzien. Maar dat bracht me nergens. Als ik me richt op de mogelijkheden voel ik me beter. Ik denk dat we zullen ingrijpen, al is het op het allerlaatste moment. Het zal chaotisch zijn en niet plezierig, maar het zal een volledige instorting van onze maatschappij voorkomen.'

Natuurlijk kan het ook anders lopen. Mensen kunnen doorgaan met onbezorgd leven, waarna de bescha-

ving ten onder gaat. 'Het blijft een keuze', aldus Gilding. 'Ik ben geen voorspeller. Er zijn geen signalen in het verleden die erop duiden dat we een bepaalde kant op zullen gaan. Ik zie echter wat er gebeurt en ik heb zicht op oplossingen. Waarom dan niet geloven in het goede en zorgen dat het gebeurt?'

Niet meer meemaken

Tijd is relatief en het is moeilijk te voorspellen wanneer de tijden van onrust en chaos voorbij zullen zijn. Gilding gaat ervan uit dat we rond het jaar 2100 een 'steady state'-economie gecreëerd zullen hebben. Hij zal zelf het herstel dus niet meemaken. 'Het is jammer dat ik niet alle ontwikkelingen zal kunnen zien. Maar het begin zal ik zeker meemaken en als ik gewoon oud mag worden, zal ik ook nog zien dat het de goede kant opgaat.'

